

Szkoły dla Ekorozwoju

PODEJMOWANIE PROJEKTÓW W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Zeszyty tematyczne

Podziękowania:

Za udostępnienie materiałów i możliwość przedstawienie realizowanych projektów dziękujemy Groundwork UK.

Materiał jest uzupełnieniem i aktualizacją wydanego w 2002 roku Poradnika „Szkoly dla Ekorozwoju”.

Przygotowanie tekstów i redakcja:

Małgorzata Łuszczek

Magdalena Więckiewicz

Wydawca:

Fundacja Partnerstwo dla Środowiska

31-005 Kraków, ul. Bracka 6/6

tel.: 012 422 50 88

fax.: 012 429 47 25

<http://www.epce.org.pl>

ISBN: 83-912302-2-8

Zeszyty tematyczne powstały dzięki wsparciu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Phare 2003 Multi – country programme „Environment and enlargement”.

Wstęp

Przedstawiamy Państwu materiał, który jest uzupełnieniem pomysłów, metod i sposobów działania zawartych w Poradniku „Szkoły dla Ekorozwoju”.

Na podstawie naszych kilkuletnich doświadczeń ze współpracy ze szkołami wiemy, że rozliczne pomysły, często niezwykle cenne inicjatywy „umierają” na etapie powstawania z powodu barier na jakie napotykaają pomysłodawcy.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom szkół, na podstawie zebranych przez nas doświadczeń m.in. z wizyty studialnej w Wielkiej Brytanii przygotowaliśmy poszerzony materiał na temat zagadnienia, które często stanowi barierę uniemożliwiającą podejmowanie działań czyli realizacja projektów w przestrzeni publicznej: na osiedlu, w parku – miejscach z których korzystają wszyscy mieszkańcy i od tego w jaki sposób zabierzemy się do prac i kto będzie w nich uczestniczył zależy sukces i trwałość naszych działań.

Mamy nadzieję, że materiał ten wraz z innymi przygotowanymi przez nas publikacjami wzbogaci Państwa warsztat pracy i przyczyni się do podejmowania śmielszych wyzwań i osiągnięcia jeszcze bardziej spektakularnych sukcesów.

Zespół Fundacji Partnerstwo dla Środowiska

Przestrzeń publiczna – wyjaśnienie zagadnienia

Bardzo trudno znaleźć powszechnie przyjętą definicję społecznej ochrony przyrody. Najogólniej mówiąc można uznać, że społeczna ochronę przyrody jest to działanie angażujące społeczność lokalną i wolontariuszy, mające na celu zachowanie zasobów przyrody dla przyszłych pokoleń.

Bardzo ważny jest również aspekt funkcjonalny terenu, na którym podejmujemy pracę. Przy tego typu działaniach trzeba przede wszystkim współpracować i konsultować działania z mieszkańcami, którzy sami mogą stanowić ekspertów podsuwających najlepsze rozwiązania.

Wybór miejsca – proces konsultacji społecznych

Widząc potrzebę zagospodarowania jakiegoś terenu trzeba w pierwszej kolejności posłuchać ludzi mieszkających w okolicy – mieszkańców wokół podwórka, które chcemy zagospodarować, czy np. prowadzących sklepy, knajpki, czy inne biznesy. To właśnie ludzie są najlepszymi ekspertami – wiedzą co się dzieje i mają konkretne oczekiwania. Nie możemy jednak zakończyć na rozmowach. Praktyczne zdobycie wiedzy możemy osiągnąć dzięki spotkaniom, zebraniom, specjalnie opracowanych formularzach, które określą nam potrzeby mieszkańców.

W formularzach warto zaplanować takie pytanie, dzięki którym otrzymamy wiedzę np. obrazującą życie ulicy, skweru czy placu w różnych porach doby. To pozwoli nam zaplanować odpowiednie wykorzystanie miejsca i dostosowanie go do potrzeb mieszkańców. Trzeba też pamiętać o tym, by zapytać mieszkańców o pomysły oneśnie danego miejsca. Może widzieli gdzieś rozwiązania dla podobnych miejsc, może mają swoje pomysły. Warto cały czas pamiętać o zasadzie, że to mieszkańcy często są fachowcami.

Przygotowując się do zagospodarowywania danego terenu warto spojrzeć poza projekt. Trzeba dobrze zbadać miejsce, którym się zajmujemy. Przejść się po danym placu, rozejrzeć się co widzimy na wysokości oczu, czy jest jakaś infrastruktura gdzie moglibyśmy usiąść. Dobrze jest, by pamiętać o położeniu terenu – miejsca nasłonecznione, czy ocienione, które mogą być wykorzystane jako miejsca do odpoczynku.

FORMULARZ PYTAŃ DO ANALIZY

1. Na jakie problemy ekologiczne napotykasz w swoim otoczeniu?

2. Jakie masz propozycje projektów do realizacji w przyszłości? Proszę napisz poniżej krótkie streszczenie:

3. W jakiej okolicy projekt powinien być zlokalizowany? (zaznacz odpowiednią okolicę)

np. wzdłuż ulicy

na terenie dzielnicy

inne (proszę wymienić)

4. Czy jest jakieś poparcie społeczne dla tego projektu? Proszę napisać poniżej szczegóły: (proszę dołączyć jakieś dodatkowe informacje jeśli są np. petycje, listy itp.)

5. Jesteś mieszkańcem i/ lub należysz do jakiegoś lokalnego stowarzyszenia/ tworzysz z innymi mieszkańcami grupę nieformalną?

Jeśli tak, napisz jakiego/ jaką grupę

6. Czy Twoja grupa będzie odgrywała jakąś rolę w projekcie?

TAK

NIE

7. Jeśli tak, to jak mogą być zaangażowani? (Zaznacz odpowiednio)

Produkcja ulotek

Zdobywanie funduszy

Prace w terenie np. sadzenie

Konsultacje z innymi mieszkańcami

Szkolenia

Organizacja

Inne

FORMULARZ PYTAŃ DO ANALIZY cd.

8. Jaki wpływ będzie miał ten projekt na Twoją okolicę i jakość życia całej społeczności
np. lepsze wyposażenie budynków, redukcja przestępczości itd.;

9. Kto skorzysta w wyniku realizacji projektu?

 Ty Dzieci Starsi Cała społeczność Młodzież Rodziny

10. Jakież inne informacje które chcesz nam podać?

Dziękujemy za poświęcenie czasu na wypełnienie kwestionariusza.

Dane adresowe:

Imię i nazwisko:

Podpis

Adres:

.....

.....

Telefon:

e-mail:

Proszę zwrócić formularz do:

Dane adresowe organizatora:

Niniejszy formularz jest jedynie przykładem, który można wykorzystać adaptując go do swoich warunków i dodając dodatkowe pytanie, które uważamy za niezbędne do realizacji projektu. Można go rozdać mieszkańcom w trakcie jakiegoś spotkania, można pozyskać pomoc uczniów, którzy rozniosą materiał po domach, można poprosić o pomoc księdza, który może pomóc nam w nagłośnieniu inicjatywy.

Angażowanie partnerów do działań

Proces konsultacji społecznych został rozpoczęty. Mamy zebrane formularze z opiniami od mieszkańców, które dają nam podstawę do podjęcia działań. Możemy zebrać grupę zainteresowanych i chętnych do współpracy osób i stworzyć zespół roboczy.

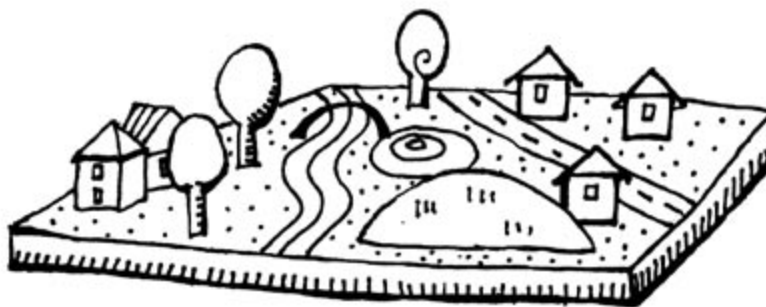
Nic nie zdziałasz w pojedynkę. O tym należy pamiętać na każdym kroku realizacji przedsięwzięcia. Każde zadanie wymaga wsparcia i samemu często nie jest się w stanie pokonać przeszkód, ani osiągnąć znacznych efektów. Równie ważne dla mieszkańców, jak wspólne opracowanie koncepcji zagospodarowania interesującego nas terenu, jest wspólne przeprowadzenie krok po kroku wszystkich działań. Miejscowi przedsiębiorcy mogą dostarczyć nam finansowego wsparcia dla planowanego przedsięwzięcia. Ale warto pamiętać o innych partnerach – instytucjach czy osobach prywatnych, którzy mogą służyć nam pomocą merytoryczną, technicznymi rozwiązaniami czy po prostu własną pracą.

Na tym jednak nie koniec. Konsultacje i wspólna praca powinny być jednak prowadzone nadal. Warto też poobserwować dany teren. Zobaczyć jak zachowują się ludzie, gdzie lubią przebywać, jakie obszary omijają. Może nam to dać podstawę do odpowiedniego zaprojektowania terenu. Wykorzystanie doświadczeń z różnych innych obszarów nie oznacza prostego kopiowania wzorów. Ważnym aspektem jest indywidualny charakter miejsca. W zastanę okolicę można wprowadzić nowe formy małej architektury i zieleni. Nad wszystkim powinna dominować miejscowa wizja miejsca, wydobywająca jego swoiste cechy.

Jedną z metod zbierania dalszych pomysłów i opinii może być makieta naszego terenu.

• Makieta:

Przystępując do działań na jakimś terenie dobrze jest wykonać wizualizację danego miejsca. Można to zrobić za pomocą makiety. Taką makietę można wykonać np. w szkole z pomocą uczniów.

Przygotowujemy karton dość sporego formatu np. 1m x 2m (przyjmujemy, że jest to nasz obszar działań np. fragment osiedla, wsi itp.). Następnie na karton na podstawie mapki nanosimy poszczególne domy, ulice, drzewa, krzewy, place zabaw, rzekę i inne elementy krajobrazu. Elementy te można wykonać ze styropianu czy tektury, a dla poprawienia wizualizacji należy nadać obiektom odpowiednie kolory.

• Spotkanie z mieszkańcami:

O organizowanych konsultacjach należy powiadomić jak najszersze grono mieszkańców. Takie konsultacje można przeprowadzić jako samodzielne wydarzenie na które przyjdą mieszkańcy. Należy wówczas poinformować o inicjatywie i poprosić mieszkańców o wypisywanie różnych opinii nt. poszczególnych miejsc w ich otoczeniu i przyklejanie karteczek w danym miejscu. Mogą to być sugestie co do zmian np. że tutaj powinna być ławka, a mogą to być zwyczajne uwagi np. tędy boję się chodzić, bo jest ciemno itp.

Można też do procesu konsultacji wykorzystać jakieś imprezy organizowane przy szkole, pikniki, imprezy okolicznościowe i wówczas zachęcić mieszkańców do wypowiedzi nt. zmian w ich najbliższym otoczeniu.

Przygotowanie terenu do pracy

Po zakończonym procesie konsultacji należy zebrać wszystkie sugestie dotyczące poszczególnych obszarów i wybrać działania możliwe do realizacji. Dobrze jest ustalić harmonogram prac i zająć się poszukiwaniem finansowania na kolejne etapy realizacji.

Koszty. To często najważniejsza kwestia o którą rozbija się wiele pomysłów. Ale tu nie chodzi o to ile zapłacimy za pięknie wyglądający ogródek, tylko o miejsce w którym będziemy się dobrze czuli. Dlatego projektując warto wykorzystać jak najtańsze możliwości, które pozwolą nam upiększyć nasze miejsce. Planując np. nasadzenia roślin pomyślmy o typowych, rodzimych gatunkach roślin, które są popularne, tanie a wyglądają efektownie.

Nie każdy pomysł również chwyta od razu. Niektóre nie trafiają w oczekiwania ludzi i trzeba się z nich wycofać. Z tanich pomysłów można szybko i bezboleśnie zrezygnować, a w ich miejsce wprowadzić nowe.

Przy planowaniu trzeba uwzględnić funkcjonalność terenu i dostosowanie go do potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Doświadczenie uczy, że umiejscowienie np. ławki przy piaskownicy daje opiekującym się matkom możliwość spoglądania na dzieci podczas zabawy. W pierwszej kolejności wybierając teren, na którym chcemy coś zrobić, należy skontaktować się z właścicielem. Najlepiej wszystkich ustaleń dokonywać w formie pisemnej.

Realizacja projektów – na co zwrócić uwagę i o czym pamiętać

Rozpoczynając realizację w terenie dobrze jest zadbać wcześniej o pozyskanie partnerów do realizacji projektu. Po pierwsze będzie to pomoc przy realizacji kolejnych etapów prac, a jednocześnie w razie jakichkolwiek trudności nie zostaniemy samotnie na placu boju, gdyż wtedy z góry będziemy skazani na porażkę. Do zespołu koordynującego działania warto zaprosić specjalistów, którzy mogą ustrzec nas od popełniania błędów.

Pokonywanie barier podczas realizacji jest nieodłącznym elementem każdego procesu. Przypuszczalnie pierwszym na który napotkamy będzie, że „tego się nie da zrobić”. Ożywianie przestrzeni publicznych (np. skweru osiedlowego) jest niczym zadaniem, dlatego przypuszczalnie każdy urzędnik i instytucja będą mnożyć trudności. Należy je pokonywać podejmując działania w małej skali, gdzie jesteśmy w stanie pokazać efekty. A przykład ten może w przyszłości posłużyć do przełamywania barier w stosunku do większego obszaru.

Kiedy już swoje oczekiwania zgłosiła społeczność lokalna i wszyscy potencjalni partnerzy. Mamy propozycje jak teren ma wyglądać, udało się przezwyciężyć trudności organizacyjne i możemy zabrać się do pracy. Działania podejmowane z udziałem grupy partnerów nie są już tak kosztowne, bo rozkładają się na wszystkich uczestników. Entuzjazm uczestników przedsięwzięcia zwykle objawia się tym, że koszty mają drugorzędne znaczenie.

I na zakończenie trzeba pamiętać jeszcze o jednym – praca na takim obszarze nigdy nie jest zakończona. „Zmiana jest elementem rozwoju społeczności” i dlatego należy dbać o wymianę elementów naszej pracy, które z czasem się opatrzą mieszkańcom, ulegną zniszczeniu. Należy zapewnić sobie możliwość udoskonalania naszego miejsca i dostosowywania go do zmieniających się potrzeb społeczności.

Studia przypadku

Przedstawiamy dwa przykłady projektów zaczerpniętych z doświadczeń z Wielkiej Brytanii a realizowanych przez mieszkańców wokół ich własnych domostw. We współpracy z Groundwork UK.

HARTWELL CLOSE

– współpraca mieszkańców w celu zapewnienie sobie bezpieczeństwa i poprawy jakości życia

Beswick, East Manchester

Problemy:

Problemem w dzielnicy Hartwell Close było to, że ubogie zabudowania potęgowały problemy związane z bezpieczeństwem mieszkańców.

Liczne włamania powodowały, że okolica systematycznie podupadała. Mieszkańcy się wyprowadzali, a puste budynki były niszczone i palone. Problemy, odczuwane przez tych, którzy zostali, musiały zostać rozwiązane.

Rozwiązania:

Początkowo prawnie zamknięto dwie ścieżki, aby uniemożliwić dostęp do sąsiednich domostw. Konsultacje z mieszkańcami zidentyfikowały nowe możliwości zapewnienia bezpieczeństwa dla indywidualnych zabudowań, włączając ochronę ogródków przydomowych i polepszenie wizerunku okolicy.

Wykonanie:

Wszyscy mieszkańcy odegrali kluczową rolę w podejmowanych działaniach. Ten proces umożliwił podjęcie właściwych decyzji. Zadania zostały wykonane tak szybko jak to było możliwe, zapewniając mieszkańcom maksymalne bezpieczeństwo.

Korzyści:

- Poprawa jakości środowiska
- Podwyższenie bezpieczeństwa w okolicy
- Wyższe i bardziej przyjazne standardy zamieszkania

Utrzymanie:

Za utrzymanie nowych ścian i płotów są teraz odpowiedzialni właściciele posesji.

Partnerzy projektu:

New Deal for Communities, Manchester City Council, Private Sector Housing, Manchester Housing, Hartwell Close TRA.

HEWELETT JOHNSON PLAYING FIELDS

– plac zabaw

Clayton, East Manchester

Problemy:

Duża część otwartego terenu osiedla była wykorzystywana jedynie do gry w piłkę i nie spełniała innych funkcji dla społeczności. A stary zaniedbany plac zabaw w sumie stanowił problem na tym terenie.

Rozwiązania:

Grupa kilku partnerów, w konsultacji z mieszkańcami wykonała plan ulepszenia placu zabaw. Ze względów bezpieczeństwa niezbędne było jeszcze naniesienie kilku dalszych zmian dotyczących udrożnień kanalizacyjnych, tak by zapewnić wszystkim bezpieczeństwo w czasie zabaw.

Wykonanie:

Prace były wykonywane przez ponad 2 lata, częściowo ze względu na ograniczenia finansowe, ale głównie z powodu wolnego postępu prac w terenie, których jednak nie można było wykonać szybciej.

Korzyści:

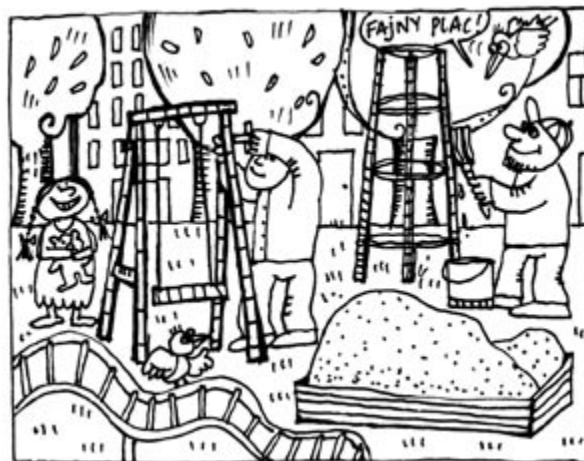
Pozyskanie świetnego miejsca do uprawiania sportu i zabaw;
Zwiększenie użytkowania obszaru przez mieszkańców w stosunku do sytuacji sprzed renowacji;
Stworzenie możliwości do dalszego rozwoju i dalszej współpracy z mieszkańcami;

Utrzymanie:

Utrzymaniem obszaru zajmuje się teraz Manchester City Council – Leisure Department (Rada Miasta Manchester).

Partnerzy projektu:

New Deal for Communities, Manchester Leisure, SureStart, Manchester Youth Service, Clayton North R.A., Ashton New Road and Districts RA.

Literatura projektów

Materiały z Groundwork UK – przykłady realizowanych projektów;

„How to Turn a Place Around” a Handbook for Creating Successful Public Spaces – Fred Kent;

Tworzenie lokalnych form ochrony przyrody, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Towarzystwo na Rzecz Ziemi, 2001r.